

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nro. 18.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBÖL.

*Költ Bétsben Pénteken Augustusnak 30-ik napján,
1799-ik esztendőben.*

Hadi Történetek.

A' Fels. udvari hadi Cancelláriának tegnap előtt este ki adott különös Tudosítása két nevezetes dolgot foglal magában, úgymint, azon Olasz Országi nevezetes, 's reáuk nézve di-tössféges hadi történetnek környü állasos elő-adasát, a' mellyet *Augustus 22-ikán*, a' 10-szám alatt költ Magy. Kurirunkban Erd. Olvasóinkal rövideden közlöttünk; és a' Cs. Királyi 's Francia armádiák közt, ezen folyó hólnapnak 14 ik, 's következett napjain, Helvecziában történt apró de véres tsatákat. Mi mind a' kettőt, a' mint lehet, fámmásan ugyan, de érthetöképen ki-

vánnyuk a' Magy. Kurir Olvasói eleibe terjeszteni.

I. A' mi az elsőbbit illeti, azt a' B. *Kray* (vólt *Eszterházy Antal*) Magyar gyalóg Regementjéből való derék tífzt, Kapitány *Lang* hozta ide mostanában. E' szerént a' Tudositás szerént, minekutánna az *Alessandriai* és *Seravallei* erősségek meg szabaditattak vólna az ellenség hatalma alól, abban foglalatoskodott Gr. *Suwarow* Orosz fő hadi vezér, hogy lassan lassan közelebb mehessen a' Genuai tenger partokhoz, 's onnan is ki különbölhesse a' Francziákat. Arra való nézve, elsőben is a' *Rivalta* és *Pozzolo-Formigara* közötti tágas verségre lépett le az egyesült Cs. Királyi és Orosz ármádiát, annkutánna pedig egynéhány osztály sereget küldött ki az ellenséges ármádia mozgásainak szemé való tartására.

Joubert Fr. fő vezér, a' kinek kórmánya alá adattatott az Olasz Országai Fr. ármádia, a' segítő seregeknek, *Augustus* első napjaiban hozzá lett érkezése után egész erejével azon iparkodott, hogy a' *Tortónai* erősséget a' Cs. Királyi seregeknek ostromja alól fel szabadithassa, 's az által utat nyithasson magának a' *Pedemonti* herczegségbe való újabb bé nyomulásra. E' végre három *Colonnéra* osztotta fel a' kórmányára bízott, mintegy 45000 főből álló Francia ármádiát, mellynek egyikét, *Augustus* 13 ik napján, *Spignon* és *Aquin* által a' *Bormidai* völgybe, a' masikát az *Errói* - és *Orbai* völgyekbe, a' harmadikát a' *Scriviai* völgybe küldötte előre, 's akként helyhezette ármádiáját, hogy annak bal szárnya egészen a' *Pasztoránai* hegyek lánczának végeig nyult ki, 's számos ágyukkal vólt meg erőstítette; a' dereka és a' frontja a' *Novi* mellett *Seravalle* felé ki nyuló hegyek menté-

ben állott, és ekképen mind *Novi* várasa, mind az az előtt fekvő, lassan lassan fellyebb emelkedő, 's tserjékkal és sűrű erdővel tellyes hegyek által védelmeztetett; jobb szárnya pedig a' *Serravalle*ig ki nyuló hegyeknek hátán telepedett le, 's szinte azon várasig nyult ki.

Joubert fő vezérnek ártalmas feltételét meg akarván *Gr. Suwarow* Feldmarsal akadályoztatni, *Augustusnak* 15-ik napjára határozta meg az ellenségnek meg tamadását. Mellyet hogy annyival lizerentsébben végbe vihesse, az előtt való nap *B. Kray* Cs. K. táborból, hogy az ellenség bal szárnyát meg kerülvén, vágjon a' hátába; más rélzről 8. batallion *Orosz* gyalogságot küldött jobb szárnyának nyughatatlankodtatására, az ármádiá derekának jobb szárnyát *Gr. Bellegarde*, bal szárnyát *Ott*, a' két szárnyon álló lovallágnak vezérlését pedig *Gr. Pálffy* Generalisokra bizta.

Gr. Bellegarde támadta meg leg elsőben az ellenséget, és ámbár igen jó helyen állott és fok kártáts golyobisokkal védelmezte légyen is az ellenség maga tányáját, még is mindazáltal egynehány meredek tetőket el foglalt a' kórmánya alatt vólt vitéz nép, hanem több segítség menvén az ellenség védelmezésére, kentelen vólt az általa már el foglatatott tetőket is el hagyni, 's magat hátrább vonni.

Ezen idő tájban ütöttek herczeg *Pancration* és *Milladorovich* *Orosz* Generalisok is a' *Novi* várasában és az az előtt fekvő tetőkön állott *Francziákra*, de ők sem nyomhatták el a' magokat igen erőssen védelmezett ellenséget, 's e' miatt *B. Kray* sem vihette a' reá bízott dolgot végbe.

De azért még sem tsüggedt el Gr. *Suwarow* fő vezérnek a' szive; hanem egészlen meg lévén ő a' Cs. Királyi és Orosz seregeknek áthatatosságokról győzöttetve, *Melas* lovasság Generalisát küldötte ellenek, 's utánna indította azon Orosz hadi népet is, a' melly a' *Dörfelden* Generál kormányá alatt a' *Noviba* vivő országos út mellett vigyázni parantsoltatott.

Azonközben 2 Orosz batallion gyalogság menvén B. *Kray* segítségére, ő is meg ujtotta a' tsatát, de még ekkor sem vehetett a' magát a' kétségbe eséig védelmezett ellenségén diadalmat. Arra való nézve harmadszor is próbát tétetett vele Gr. *Suwarow*, mellette adván az Orosz seregeknek nagyobb részét, *Frölich*, *Lufignan*, és *Lou-don* Cs. K. Generalisokat is, a' kik közzül legelsőben is *Lufignan* General Major hágott fel az ellenség által el foglaltatott tetőkre, minden nehézségeken erőt vett, és ha hármassal sebbe, 's azok miatt fogságba nem esett volna, sokkal több kárt okozott volna az ellenségnek,

A' *Melas* General vezérlésére bizatott *Colonne* is rendkívül való vitézseget mutatott ezen tsatában, és nemcsak vissza nyomta az ellenséget a' maga posztjáig, hanem, azon túl is tovább üzte azt. — Herczeg *Lichtenstein* is élt a' kedvező alkalmatosságokkal, és mindenütt, a' hol szükségesnek lenni látta, jelenvölt az alatta lévő lovassággal.

Azonközben értesére esvén *Melas* Generálnak az, hogy a' Cs. Királyi és Orosz seregek azokat a' hegytetőket, a' mellyeken vala az ellenség ereje, mindenütt el foglalták, 's győzelmet vettek volna, a' *Novi* előtt fekvő tetőkre küldötte a' *Paar* gránatiros batallionját, a' melly az ő izeme láttára fel hágott arra, és

nem ügyelvén az ellenség rettentő ágyú és kártats tüzeire, tsupa bajonettakkal ütötte őket onnan le.

Az egyesült Cs. Királyi és Orosz seregeknek ezen vitézi tetteik, 's fzerentséjek oly nagy rémülésbe ejtették az ellenséget, hogy azt sem tudta valóban, merre kellelisen nékie futni; és minthogy nagy félelelem és zürzavar vette őket környül, mind maga *B. Kray*, mind nevezetesen *Déva* fő Sztrazsamester a' Palatinus Huszár Regementjéből, *Kees* Fő Sztrazsamester a' Császári Dragois Regból, *Universitäts* szilárd Regementjéből való Kapitány *Bakonyi*, a' kormánya alatt lévő 3 ik batallionnal hasznokra fordították ezen armadiánknak kedvező idő pontját, és *Colli* Fr, Generallal együtt mintegy 2000 embert, és sok ágyút, 's munitios szekeret ejtettek rabságra.

Az ellenségnek ezen tsatában szenvedett veszteségét leg alább 3000 holtakra, 4000 fogságba estekre, lehet tenni. A' sebbe esteknek száma sem volt kevesebb. *Grouhier* és *Perignon* Osztály Generálok, és *Colli*, 's *Bardon* brigada Generálok is fogságunkba estek, *Joubert* fő vezérről pedig azt mondják, hogy ő mingyárt a' tsata kezdetében sebbe esvén, *Novi* városában meg is holt. — Az el fogatott Fr. Generalok azt bezzélik, hogy az ő veszteségek reá ment 18 ezer emberre, és hogy a' mi kártats tüzünk nagyon össze rongálta az ő sebbe esett katonáikat.

A' Fels. udvari hadi Tanács által kiadatott különös Tudositás szerént, 18 fő tizt, és 889 all tizt ét köz ember holt meg seregeinktől; 10 Stabalis 's 152 fő tizt, és 3636 all tizt és köz ember kapott sebet; *Lusignan* Generálison kívül, 24 fő tizt, 1320 all tizt és köz ember estenek rabságba 's tevelyedtek el.

A' meg holtak közzé számlaltatnak : Knorr Fő hadnagy a' Kinsky Ferencz Rgből ; B. Koffler F. Hadnagy a' Jordiséből ; Maythesi F. Hadnagy a' Nadasdieből ; Peillers A. Hadnagy a' Mitrovfzkieből ; Fritzberg, Odenkirchen, és Petrak F. Hadnagyok a' Tercziéből ; Umlauf F. Hadnagy, és Wurmsor A. Hadnagy a' Lattermannéből ; Führer és Andree Zászlótartók a' Teutsmeisteréből ; Jasper Kapitány, és Wiesenfeld F. Hadnagy a' Hufféből ; Maehlovitz F. Hadnagy, Kollerth A. Hadnagy és Alfinago Zászlótartó a' Vukassovichéből, Gruber Fő Hadnagy a' Kheuléből ; Maras Zászlótartó a' Szluinerek közzül.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sebbe estenek : A' General Stábnál Steinmetz Kapitány az Erbach Regimentjéből ; Gr. Foucault a' Walliséből (Ezek mind ketten Adjutánsok voltak Gr. Bollegardnál) és Troyer Kapitány, Odelga's Croissart fő Hadnagyok azon Regimentből — Lewenehr F. Hadnagy az Orániai Herczegéből ; Bayer, Paul és Schweigard A. Hadnagyok a' Wallis Mihalyéből ; Eiselsperger A. Hadnagy a' Kinsky Ferenczéből ; Adler és Schwimborn a' Jordiséből ; Brambero Kapitány, és Bono F. Hadnagy a' Schröder Wilhelméből ; Præloog Kapitány, Reuland F. Hadnagy, a' Klebekéből ; Mann Kap. a' Lattermanéből ; Richter, Münzer és Jocz F. Hadnagyok a' Fürstenbergéből ; Mohr Fő- és Seconda A. Hadnagyok a' Stuartéből ; Pertusi Obriflajtinant, Michalecz, Bayeri, Tartier, B. Stutterheim Kapitányok ; Pohacker, Miasga Fő és Münzinger's Varga A. Hadnagyok, Ponti és Grabowszky Zászló tartók a' Nadasdieből ; Kleber Kap. Rumpf és Hausleitner Fő- Wonisland, Mayerhofer, és Leuk A. Hadnagyok, Zwerger, és Mittruzzi Zászlótartók a' Mitrovfzkieből. — Marcant F. Strázlamester, Raglovich, Grau, Gollenhofer, és Tibad Kapitányok, Kiss, Abramovich, Hornig és Hofmeister Fő- Mesmacre és Zlinsky

A. Hadnagyok, *Gr. Betting, Gomborg, és Gollenhofer* Zászló tartók, nem különben *Perkes Reg. Adjutans* a' Sztáraiéből. — *B. Gall és Auerveck* Kapitányok; *Kopf, B. Gallenfels, és Rousseau A.* Hadnagyok; *Schurreg és Schönfelder* Zászló tartók a' Terziéből. — *B. Rüdtt Oberster, Sommer és Füllenbaum* Kapitányok, *Pöltel, Poinel és Lorberau A.* Hadnagyok a' Lattermannéből. — *Margot F. Strázsamester, Corterer, B. Stahl, 's Gr. Cornei* Kapitányok; *Haimann, Bruder, Dobay, Herweg és Renste Fő = Laudenberg, Burcell, Krall, Gr. Thurn, Rieder, Franz és Immhof A.* Hadnagyok; *Riegel és Bernitzky* Zászló tartók a' Cleusmeillereből. — *Moslitz és Koseritz F.* Strázsamesterek; *Fleischer, Staeger és Kautz* Kapitányok; *Guttmayr Fő = és Heinricker, Boccadoro, Donelli, Grevis és Dorn A.* Hadnagyok; *Adamy, Folkner, Potorny, Schlammersdorf és Nothkirch* Zászló tartók a' Huféből. — *Debeaut* Obristlajtnant, *Payerle, Hartel, Walter és Alemann* Kapitányok; *Récsey és Ternyei Fő = Radenitz, Eister és Szetsey A.* Hadnagyok; *Renner* Zászló tartó a' Vukassovicheből. — *Reichard, Müller, Kölbeck, és Mittermacher* Kapitányok; *Porasiri és Dupski Fő = Weynhauer és Reisinger A.* Hadnagyok; *Figalla, Kreitzer és Devary* Zászló tartók a' Kheuleből. — *Postrehowsky* Oberster; *Potornyay, Andrassy és Récsey* Kapitányok; *Schocktschovich Fő = Bobich, Zachak, Rühse, Kosoly, Schiffmann és Zaitter A.* Hadnagyok; *Weeszy, Zámbery és Bruich* Zászló tartók a' Gyulaiéből. — *Mamola, Rodich, és Schrauf Kap. Terbicovich, Maydich, Gollob, Lang és Csermelő Fő = Kossanovich és Kranovich A.* Hadn. *Kummerhofer, és Petrovich* Zászló tartók az Ogulinusok közzül. — *B. Rossich, Raczkay Fő = és Radoschai A.* Hadn. a' Szluinerek közzül. — *Suchanek F.* Hadn. a' Lobkovitz Dragonos serégéből. — *Asl A.* Hadn. a' Lewenehreből. — *Steingruber F.* Strázsamester az 5. ik Hufzár Reg.

ből. — *Debay F.* Strazsm. B. *Luzsinsky* és *Simonyi F.* Hadn. a' *Palatinus Hufz.* Regből. — *Huttern Kap.* és *Berszovitz F.* Hadn. a' *János Fő Herczeg Drag.* Regből.

Hadi fogságba estek; Scheway F. Hadn. az *Antal F.* Herczeg Regből. — *Bougard Zászló-tartó* a' *Mitroviczkiéből.* — *Benning* és *Frohman Zászlót.* a' *Sztáraiéből.* — *Gr. Lichtenberg, B. Kripp, B. Stephanie* és *Waldau Kapitányok; Hessen, Greipel,* és *Trapp Fő- és Viola A.* Hadn. 's *Lichtenfeld Zászlót,* a' *Terziéből.* — *Meixner* és *May Kap.* *Grassera* és *Rickauer A.* Hadn. a' *Teutsmeisteréből* — *Kildschmidt* és *Sauer A.* Hadn. a' *Ukrajfából.* — *Wukovich Kap.* és *Rendulich A.* Hadn. az *Ogulinusok* közül. — *Horváth F.* Hadn. az *5-ik Hufz.* Regből.

2. Epen akkor, a' midőn *Olasz Országban* ezek történtek, *Károly Kir. Fő Herczeg* 18 ik *Augustusi Tudositása* szerent, *Helvecziában* is yeres tsaták voltak, és annakelőtte negyed nappal, ugymint *Augustus* 14 ikén, mind *Jellachich Generalis* positioját a' *Sill vize* mellett, mind *B. Hocze F. M.* Lajtinantot *Tigurum* előtt igen mérgefen megtámadtak a' *Francoziák,* hanem minekutánna egynéhány szerentsetlen próbát tettek, 's mindenkor vissza verettettek volna a' mi vitéz seregeink által, végtére vissza vonták magokat előbbi tanyájokra. Ellenben *Jellachich Generális,* azon tanyajából, a' mellyben eddig feküdt vala, és a' *Schwiczi Contonban* volt batallionunkat is hátrabb nyomván, *Jastberget, Katzensteigot,* és *Einsiedelt* el foglalták, a' melly miatt kéntelen volt *Jellachich Generalisunk* magát az *Etzelbergre* vissza húzni. —

Még ezzel sem elégedett meg az ellenség, hanem *Augustus* 15 és 16-ik napjain ujjban meg

támadta nevezett Generálifunkat, még pedig olly nagy erővel és mérgelességgel, hogy mind ő nékie, mind a' *Schwiczi* Cantonban tanyázott Eötvös Fő Strazsamesternek, egészen a' *Linth* vizéig kellett magokat vissza vonni. — Ahozképest olly parantsolatot adott ő Kir. Herczegsége *Hocze* F. M. Lieutinantnak, hogy minden késedelem nélkül 9 batallion gyalogságot küldjön *Jellachich* General segítségére, és hogy mindenünnen igyekezzen az ellenséget ki küzöbölni.

Olasz Ország.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
 Marquis *Caraccioli* felől, a' kiről már a' Magy. Kurir azt hirdette, hogy ötlet *Nelson* Admiralis, *Nápoly* városának vissza vétele után a' *Minerva* nevü hajónak árbocz fájára fel akasztatta, illetén tudositást olvasunk az *Olasz Ország*i közönséges levelekben. *Caraccioli* 32 esztendő korában végeztetett ki gyalázatos halállal e' világból. Első ifjuságotól fogva *Nápolyi* Kir. hadi szolgálatban volt, és sok kegyelmes-ségét tapasztalta uralkodó fejedelmének. Szüntelen a' Király körül volt, még azon szerentsé-
 len expeditióban is, a' melly miatt *Siciliába* kellett a' Kir. Familiának költözni. *Palermóba* is el ment ő a' Királlyal; hanem rövid ott mulatá-
 sa után engedelmet kért a' *Nápolyba* való vissza térésre, olly szin alatt, hogy hátra maradt betses jószágait a' *Francziáktól* meg menthesse. De mihelyt *Nápoly* városába ért, leg ottan a' republikánusokhoz adta magát, és azon flottának, kormányát, a' mellyet a' Király ellen akartak küldeni, magára vállalta. — A' *Francziáknak* *Nápolyból* lett el távozások után, hajóival együtt el fogatott az *Anglusok* és Kir. hajó seregek által, és rövid hadi processusa után, a' mint fellyebb is meg mondánk, fel akasztatott. — Hólt teste egynéhány font ónnal meg nehezit-
 tetvén a' tengerbe vettetett.

A' Nápoly Országi rebellesek 3 réndre vagnak fel osztattatva ; az elsőben a' valóságos Jacobinusok és másokat el tsábitók; a' másodikban a' republikánusok; a' harmadikban az el tsábitattak, avagy el tantorodtak vagnak. Az elsőbb rendbeliek a' törvény szerént meg vizsgálattván, érdemek szerént meg fognak büntötödni; a' másod rendbeliek számkivetésbe küldetnek, úgy mindazáltal, hogy ha magokat meg tudják igazítani, vissza meheszenek honnyaikba; a' harmad rendbelieknek tökélltetesen meg kegyelmezett a' Király.

A' Bolognai tudositások szerént, 5000 főből álló Auszriai és Orosz katonaság marsírozott; ottan keresztül *Augustus 9-ik* napján Róma felé, még pedig olly nagy fiettséggel, hogy a' gyalogságnak el vitelére 700 szekerek állitattak ki. — Éz a' katonaság a' Cardinális *Ruffo* kormánya alatt lévő Nápolyi ármádiához fogja magát tsatolni, és azokat a' helységek, a' mellyek még a' Francziák birtokában vagnak, ugymint Romóban az Angyal várát, *Ankonát*, és *Civitavechiát* vissza venni segíteni.

Az egész Római Status fel költ a' Francziák ellen, és nem sokára mind onnan, mind a' több Olasz Országi tartományokból ki fognak üzettetni. Imitt amott sok ezren meg ölettettek közülök, úgy hogy, most is bé tellyesedett ama köz példa belzéd : *Olasz Ország temető helyek a' Francziáknak.*

Gróf *Klenau* Cs. K. Generál 2000 emberrel marsírozik Toskonából Luckán keresztül Genua felé. Ennek el vétele, és a' Francziáknak egész Olasz Országból leendő ki üzettetések után, 30 ezer főből álló Nápolyi sereg fogja magát az Auszriai és Orosz ármádiához tsatolni. — A' midőn Gr. *Suwarow* Feldmarsal leg elsőben *Martuának* vissza vétetését hállotta volna, térdre esvén sokáig imadkozott.

A' Livornói kereskedőknek meg izente Gr. Suwarow, hogy minthogy ő most *Genovához* közelget, elegendő eleséget és hajókat készítsenek armadiája számára. Továbbá ki hirdettette, hogy a' melly hajók a' Francziák számára *Genovába*, *Nizzába*, *Tulonba* és masuva, vagy eleséget, vagy muníciót visznek, minden külömbség nélkül confiscaltassanak. A' Fels. Szárdiniai Király a' Pedemonti' armadia Generalissimusává tette ezt az ősz héróft.

Helvétzia.

BCU Cluj / Central University Library, Cluj

General *Maffena* azért kívánnya a' maga armadiájának *Wallisban* fekvő bal szárnyát meg erőssíteni, mivel attól tart, hogy *Mantua* várának vissza foglaltatása után, oda fognak a' Cs. K. seregek ellene menni. Fr. General *Hardy* 8 batallion gyalogsággal, és 4 compania pattantyufokkal vigyaz a' *Lemanni* Cantonban, a' kik igen nagy terhekre vagynak a' lakosoknak. — Helvétus General *Kellert* minden hadi szolgálatra alkalmatlannak lenni itilte a' hadi itilő szék, kiváltképen azért, hogy még eddig, valaményifér commandirozott, mindenkor részeg rólt.

Károly Kir. fő herczeg a' Zürchi Cantonhoz és városhoz intézett kegyelmes levelében nagyon meg diltírte a' lakosokat, hogy ők a' Francia tábornak szeme láttára, és füle hallattára, azon nagy örömeket, mellyet a' Cs. Király armadiának *Olafz Ország* Szerentsés elő menetelekből vettek, nyilván ki nyilatkoztatták.

Lehetetlen *Walésiának* szomorú állapotját, és azon nyomoruságot, a' mellyet annak szánozkodásra méltó lakosi, és az ott lévő Francia katonaság szenvednek, le írni. Az utólsobbaknak gyakran se kenyerek, se húsok, se köntösök, se zsoldjok nintsen, melly miatt rakásra hullanak egymás után. — Más Cantonokban sints

384
jobb dolgok a Francia katonáknak; ellenben
a' Fr. Commissariusok, és liferansok tömik az
egész népeket, és dobzodással és bujasággal töltik el
az időjüket.

Batavia Respublika.

Augustus 6 ik napján egy Kurir érkezett *Mad-
ritból Hagába*, a' ki által azt a' tudósítást vette
a' Directorium, hogy az egyesült Francia - Spa-
nyol flotta a' Kádixi kikötő helyből ki evezvén,
egyenesen a' Fr. tengeri partok felé vette az ut-
ját, egész erővel meg akarván az Auglusok tit-
kos expeditióját akadályoztatni.

Augustus 2 ik n egy promemoriát küldött a'
Batáviai Directorium a' Párisi Kormányzéknek,
mellyben nagyon panaszolkodik azok ellen a'
Párisi Journalisták ellen, a' kik a' Belga nem-
zetnek mostani előjáróit hivségtelenséggel, és ha-
za árulással vádolni meg nem szűnnek.

Eddig minden Hollandiai tartományban kü-
lönös pénz neme veretett, és vólt folyamatban;
hanem most azt végzette a' Hágai Directorium,
hogy a' jövő eszondőnek kezdetéől fogva az
egész Respublikában egy forma pénz folyon,
és hogy egy közönséges pénz verő műhely álli-
tassék fel *Amsterdamban*.

Francia Respublika.

Az Orosz Császár, a' mint a' Párisi levelek is
hírlelik, hadat izent a' Spanyol Királynak azért,
mivel hogy ez el nem engedi magát a' Fr. Respu-
blika barátságától vonattatni.

Gen. Bernadotte mostani Fr. hadi minifter
minden centralis Adminiftratiókhöz egy circularis
levelet küldött, a' mellyben arra serkengeti azo-
kat, hogy mennél előbb állítsák ki a' segítő ba-

tallionokat, és hogy September 22 ik napjáig fegyverkeztesék fel azokat. A' Fr. Respublikának, *ngymond Circularis levelében*, annál rettentőnek kell magát mutatni, mennél nagyobb mozdulásban vagynak a' Royalisták.

A' miképen több tudósítók írták, igen nagy támadás vagyon Langvedociában, és 20 ezer insurgensek gyűlvén öfzve fejer Zászlókkal mársiroznak Touloule várára ellen, szüntelen ezt kiáltozván, *Ellyen a' Király!* Az ellének küldetett republikanusí seregek meg verettétvén általok, kéntelenek vóltak magokat a' nevezett városba menekíteni. Central University Library Cluj

* * *

A' 9-ik szám alatt, Julius 30 ik napján költ Magy. Kurirnak utólsó lapján arra köteleztük vala magunkat, hogy az *Oesterreicher Jósef* tudós Orvos Doctor Ur Magyar Országi természetes tudálatos Sójának külömbkülömbféle nyavalyaknak orvoslásában való hasznait, 's az avval való élésnek modját a' következő alkalmatossággal közleni fogjuk az Olvasó Publicummal.

Tett igiretünknek bé tellyesítését az akkor következett, és eddig szüntelen tartott foglalatossáagaink hátraltatván, most már egész kézseggel és örömmel tellyesítjük akkori fogadásunkat, tapasztalván azt, hogy a' mi *dühös állatok által meg marattattakkal, vízbe fultakkal, a' kemény hidegekben meg fagyottakkal* s. a. t. való bánásnak modjáról tett hasznos jegyzéseinket sokkal nagyobb meg elégedéssel olvasni légyen a' Magy. Publicum, mintsem mi reménylettük vala.

Maga *Oesterreicher* Doctor Ur, és mások tapasztalásaik szerént, igen hasznos és hathatos eszköz ez a' *Magyar Országi természetes tudálatos Só.*

1. *A' gyulladó nyavalyáknak el távoztatásokr*a, a' midőn minden nagy érzékenység nélkül kelletik a' gyomrot s' beleket a' benne lévő tsunyaagtól ki tisztítani, és azoknak nagy mértékben lévő erejét még killebbíteni. Hogy ezt mivelje ezen Só, még tettzik ennek hivelítő izéből, és a' vizben, s' többféle elközőkben való könnyü el olvadásából.

2. *A' forró hidegeknek kezdetében*, akár a' vér gyulladásától, akár az epének nagy bövségétől, akár a' rheumatica, avagy hasogató materiától származzanak azok, még pedig nem annyira a' testnek ki tisztítása, mint inkább a' test nedvességeinek, az illy nyavalyákban kivánt böszeges hatással való egyenlítése által. Nem kell mindazáltal úgy gondolkozni, mintha ez a' Só, elegendő volna ezen veszedelmes nyavalyáknak meg orvoslására; éppen nem, hanem, hogy azon falu helységeiben, a' hol semmi Orvosok nincsenek, addig míg oda hivattatnának, azzal halzonnal élhessen a' beteg.

3. *A' gyomorban és bélleekben nagyon meggyüllött epe sártól és takonytól származott nyavalyaiban a' gyomornak és beleknek*, a' melly esetben mint gyomor tisztító eszközzel, ugy kell ezen Sóval élni, és így, a' mint alább meg fog határoztatódni, egy kevésbé nagyobb dozist kell abból bé venni.

4. Azon epe sártól eredett nyavalyákban, a' mellyekben a' felettébb való epe sárt hánytató eszköz által kellene ki üresíteni, hanem a' betegnek valamely testbeli fogyatkozása miatt, nem bátorfágos volna valamely erőltető eszközzel élni. Illyenkör tsak apró és gyakorta való dózifokbau kell evvel élni, nem mint tisztító, a' melly az illyen esetekben ártalmas volna, hanem mint solveus az az, a' fürü epesárt fel oldató szerrel.

3. *A' nervusoknak, avagy idegeknek azon*

nyavalyáiban, a' mellyek fájdalommal vagynak öfzve köttetve, és a' mellyek a' testnek erőtlenségétől és mérték felett való érzékenységtől veszik eredeket. Ilyenek a' férfiakban a' *hypochondria*, az asszonyi nemben a' *hysteria*, avagy méh anya nyavalyája, s több efélek. Ezeknek az ő gyógyításokban, a' felettébb való érzékenységet okozó materiának, ugymint a' fekete epe fárnak és sűrű takornak el háritására kell az értelmes Orvosnak a' maga figyelmetességét függesztetni, és azokat, az érzékenységnek öregbitése nélkül a' testből ki hajtani igyekezni, erre pedig épen olly alkalmatos a' Magyar Országgi természetes tsudálatos Só, mint *Glaubernek* mesterséges tsudálatos Sója.

6. Hasznos a' terhes asszonyoknak, mind a' szülés előtt mind az után. A' szülés előtt való szorulásokban, terhes fő fájásokban, éhtelenségben, és a' gyomorban 's belekben meg gyüllött molskoktól eredni szokott alkalmatlanságokban. A' szülés után, támadni szokott forró hidegekben, a' méh anyának és több szomszéd részeknek gyulladásra való hajlandóságában.

7. A' has üregében lévő belső részeknek, ugymint a' lépnek, májnak szorultságaiban (in *farctibus*), és az ezektől eredett nyavalyákban, a' fárgaságban, kolikában, a' vak arany érbén, melancholiában s. a. t.

8. A' *lymphaticus*, avagy vizet magokban tartó ereknek szorultságoktól származott nyavalyákban, ugymint a' *catharusban*, *rheumatisban*, fejer arany-érbén, és mirigyekben avagy a' mandoláknak daganatjában, a' mellyeknek elofzlatásokban igen hathatósnak tapasztaltatott ez a' Magyar Országgi tsudálatos Só.

Az evvel való élésben, semmi mesterséges készítés, és egyelítés nem szükséges, igen könnyű azt vagy tsupa meleg vizben, vagy herbatéban, vagy limonadában el olvasztani, és mivel

mindenféle közönséges eledellel meg egyez, akár-melly órában, akár reggel, akár este, akár ebéd előtt, akár utánna lehet vele élni. Minthogy jó ize nagyon, semmi gyomor imelgést nem okoz. Ha szomjuság követi, tiszta vizet is lehet reá innya. — A' ki a' savóval és savanyú, vagy mineralis vizekkel való éles előtt egy jó dozist eből bé veszen, öregbiti az elsőbkeknek hathatosságát. Tulajdon tapasztalásából is tudja ezt a' Magy. Kurirnak egyik írója, a' ki ennekölte 3 elzëndövel hasznosan élt a' Füredi savanyú vízzel.

A' gyullasztó és forró nyavalyokban lenni szokott hőségek merséklése, és a' vastag takonynak felolvasztása végett napjában Cluyagy 3 quintlit apróbb dózisokra fel osztva, a' gyomorban lévő tsunyaságnak ki üresítése és ki tisztítása végett pedig 2—3 latot lehet bé venni. A' gyermekeknek 's gyenge szeméyeknek ez a' vízben el olvasztatott Sót téjjel elegyítve kell bé adni.

A' ki ezen Magy. Országi tsudállatos Sónak eddig le irt hasznait jól meg fontollya, méltán örvendhet, hogy a' jóltévő természet e' részben is sáfarkodott a' mi Magy. Hazánknek, és haladó szivvel emlékezhetik Doctor *Oesterreicher* Urról, a' ki sok fáratságos visgalódásai után ezen természet javát fel fedezte, és ha másképen meg nem jutalmaztathatta szorgalmatos iparkodását, sát, leg alább ne vesse meg az ő hasznos talalmányát, sőt inkább ha hasznát fogja magán tapasztalni, másoknak is ajánlya az avval való elést. Kiváltképen a' falusi és szegény emberek, mint igen könnyen és óltsón szerezhető eszköznök, sokféle változásokban igen nagy hasznát vehetik ezen *Magyar Országi természetes tsudállatos Sónak*.

D. D. S.